

Σχόλιον

SUOMEN BYZANTIN TUTKIMUKSEN SEURA RT:IN JÄSENLEHTI
MEDLEMSBLAD FÖR SÄLLSKAPET FÖR BYZANTINSK FÖRSKNING RF.

1/2005

Σχόλιον η' ζφιγ'

5. Vuosikerta/Årgång

Julkaisija/Utgivare:

Bysantin tutkimuksen seura ry./Sällskapet för byzantinsk forskning rf.

Perustettu v. 2001/Grundad år 2001

Sisällys:

Puheenjohtajan tervehdys / Matti Kotiranta s. 1-2

Uusi päätoimittaja esittäytyy / Meri Päivärinne s. 3

Bysantin jäljet nykymaailmassa

Pääsiäinen Roomassa / Sanna Kittelä s. 4-6

Parva litteraria Byzantina

William Dalrymple: From the Holy Mountain.

A Journey in the Shadow of Byzantium. / Mika Hakkarainen s. 7-9

Seminaari Tartossa / Jeanette Lindblom s. 10-11

Kaukainen rakkaus / Meri Päivärinne s. 12-14

Dodoni - matkoja kulttuurinälkäisille / Meri Päivärinne s. 15-16

TOIMITUS/REDAKTION:

Meri Päivärinne

meri.paivarinne@helsinki.fi

Punavuorenkatu 20 A 2

00150 Helsinki

Hyvä Skholionin lukija,

haluan tervehtiä Sinua kesäisillä tuokiokuvilla.

En liene ainoa, jolla näin syyskauden alkaessa mieli palaa väkisininkin yhä uudestaan kesään, sen mukaviin muistoihin ja tuokiokuviin, joiden voimalla jak-saa läpi alkavan akateemisen lukuvuoden.

KESÄssä on jotain nostalgista. Se tulee varkain kuin vuoksi. Tuo valon, lämmön ja kaikenlaisen karkelon juhla. Sen tavoittaa kepeissä askelissa kaduilla Espan tai suloisessa lämmössä hämyisen syyskesän illan. Se on iloisessa lipatuksessa ongenkohon ja veneen, tuoksussa vastan, huumaavassa kajossa veteen piirtyvän auringonsillan, yön hiljaisuudessa, pesälleen palaavan linnun huudossa. Se on jokaiselle omansa, ainutkertainen. Kesällä kaikki on paremmin. Kesä luo unta.

Kesällä kaikki tuntuu tosiaankin olevan paremmin. Psykologitkin ovat sen tutkineet. Jos kesä on kylmä ja sateinen eikä ihminen saa tuntea raikkaiden suvituulien puhaltavan varpaitensa lomitse, ihminen stressaantuu ja masentuu pahanpäiväisesti syksyn ja talven tuiskuissa. Kesän vaikutus näkyy myös ihan aidosti työpaikoilla. Kuin taikaiskusta ihmiset muuttuvat kesäisin jotenkin paremmiksi ihmisiksi, eivät heittäydy hankaliksi toisilleen ja ovat jotenkin parempia kuulemaan ja kuuntelemaan toisiaan. Kesällä työpaikoilla on usein mukavaa siksi, että kesä yksinkertaisesti eräänlaisena kollektiivisena katharsiksena ottaa selkävoiton kaikesta jonninjoutavasta jorinasta. Silloin ei ensimmäisenä tule mieleen UPJ (uusi palkkausjärjestelmä) tai yliopiston synkeät talousnäkyvät. Tällainen vuosittain toistuva “äkillinen mielenhäiriö” on paitsi terapeuttista, niin äärimmäisen puhdistavaa.

Omaan kesääni kuuluvat olennaisesti kesäretket. Olen pitänyt tapanani käydä kerran kesässä käyskentelemässä jossain maamme puukaupunkikortteleissa tai kotimuseoissa, milloin Naantalissa, milloin Raumalla tai Tuusulan järven maisemissa Sibben ja Halosen jalanjäljissä. Kun lähtee liikkeelle varhain, eivät turistit liiku laumoina, vaan jokunen satunnainen kävijä vaeltaa taloissa kuin askeltensa aiheuttamia ääniä varoen. Kaikilla taloilla on oma tunnelmansa, oma tuoksunsakin. Monissa taloissa viipyy yhä suomalaisen kulttuurin ja luovan työn henki. Taloissa tuoksuu siltä kuin vanhoissa huviloissa yleensä: maan kosteutta, kauan käyttämättä olleita esineitä, aavistus jotain, joka saattaisi olla seiiniin ja huonekaluihin tarttuneen sikarin jäännettä. Tai tunne: työ on jäänyt kesken, siveltimet ovat jääneet paikalleen, suunnitelmat jähmettyneet toteutumattomiksi – tai kuka tietää, toteutuneet kaikessa väriiloistossaan.

Tämän Skholionin numeron kirjoittajat ovat myös tällä kertaa kirjoituksiinsa tuokiokuvien, tarkemmin sanoen bysanttilaisten tuokiokuvien äärellä. Meri Päivärinne valottaa Bysanttia Kaija Saariahon oopperan *Kaukainen rakkaus* välityksellä. Sanna-Ilaria Kittelä tuo puolestaan tuulahduksen Bysantin jäljistä nykymaailmassa ja kertoo *Graego ritusta* – bysanttilaisesta pääsiäisestä Roomassa. Mika Hakkarainen on *Matkalla kristityssä Orientissa*. Jeanette Lindblom raportoi Tartossa pidetystä ensimmäisestä Pohjoismaiden ja Balttian maiden yhteisestä bysantinistiikan seminaarista ja sen sisältämistä aiheista.

Haluan toivottaa Sinulle antoisia lukuhetkiä Skholionin parissa ja toivottaa Sinut myös tervetulleeksi lokakuun 7. päivänä perinteiseen Bysantin päivään ja Bysantin tutkimuksen seuran vuosikokoukseen.

Parhain terveisin,

Matti Kotiranta
pj.

P.S. Vuosi vaihtui Bysantissa elo-syyskuun vaihteessa. Elämme siis vuotta 7513 jml! Niinpä Skholionin toimitus ja pj. toivottavat hyvää ja menestyksekkästä uutta vuotta ja alkanutta (kuluva) syksyä!

Kuvassa *Bocca della Verità*,
Santa Maria in Cosmedinin kirkossa

Matkalla Bysanttiin

Meri Päivärinne

Tässä ensimmäisessä toimittamassani Skholionissa liikutaan monenlaisissa maisemissa ja tutustutaan erilaisiin tapoihin nähdä Bysanttia nykypäivänä. Henkilökohtaisesti olen myös päässyt tutustumaan moniin uusiin tietoihin ja taitoihin lehteä kootessani – vasta, kun olin jo vastannut myöntävästi puheenjohtajan pyyntöön ryhtyä seuran lehden päätoimitajaksi, aloin pohdita mistä saisin tarvittavat tietokoneohjelmat ja kuinka oppisin niitä käyttämään! Onneksi apua on löytynyt monestakin suunnasta, kiitokset siis kaikille juttujen kirjoittajille sekä teknistä apua antaneille!

Olen nyt parin vuoden ajan ollut BTS:n toiminnassa mukana käännettyäni Julia Kristevan romaanista katkelman lehteen keväällä 2004. Toimin nyt myös Acta Byzantina Fennican toimitussihteerinä. Matkatoimisto Dodonisassa työskentelen osa-aikaisesti viestinnän ja markkinoinnin tehtävissä, joten oli helppoa neuvotella Bysantin ystäville hyvä tarjous!

Toimittaminen on siis ollut eräänlaista matkantekoa. Matkalla ollaan myös jutuissa - välillä konkreettisemmin ja välillä enemmän idean tasolla. *Graeco ritu* vie meidät aikamatkalle kevään suuren kirkollisen juhlan kautta. Pääsemme myös tutustumaan pohjoismais-balttilaisen tutkijayhteistyön ensiaskelia bysantinistiikassa Tarton matkalla. Pienenä kirjana esittelyssä on myös matkakirja, kertomus kristitystä Orientista. *Kaukainen rakkaus* puolestaan saa kaihoamaan maan ääriin ja musiikillisille matkoille... Onneksi Dodonista löytyy lääke konkreettiseen matkakuumeeseen!

Tässä numerossa kaikki jutut liittyvät myös jotenkin nykyaikaan, ja siihen kuinka Bysantti inspiroi modernia ihmistä toimintaan. Vaikka valtakunta on jo kauan sitten lakannut olemasta poliittisena toimijana, sen vaikutukset näkyvät yhä maailmassa. Erittäin tärkeän tieteellisen tutkimuksen sekä säilyneiden esineiden ja kirjoitusten lisäksi Bysantti elää tänä päivänä monissa eri muodoissa, kuten melkiittien kirkollisessa perinteessä, mutta myös nykytaiteessa.

Bysantti on kuollut, kauan eläköön Bysantti!

Graeco ritu – bysanttilainen pääsiäinen Roomassa

Sanna-Ilaria Kittelä

Kukkuvia mantelipuita, auringon lämmittäviä säteitä. Vaaleanpunertavaan usvaan verhoutunut kaupunki, joka lumoo kauneudellaan Gianicolon kukkulalla ihmettelevän katselijan. Sadetta, kylmää myrskytuulta. Raunioita, joihin tutustuttiin sormet kohmeessa ja nenänpää punaisena. Tätä kaikkea ja vielä paljon muuta oli Rooma minulle viime keväänä, jonka vietin ikuisessa kaupungissa. Pääsiäistä vietetään Roomassa näkyvästi – käydään pääsiäisyön messussa, syödään lammasta, suklaamunia ja *colombaa*, kyyhkysen muotoista kakkua. Suomalaiselle ortodoksille pääsiäisjuhla aiheutti kuitenkin odottamatonta päänvaivaa: milloin ja missä juhlia Kristuksen ylösnousemusta? Suomen ortodoksinen kirkko viettää pääsiäistä gregoriaanisen kalenterin mukaan. Näin tekee myös roomalaiskatolinen kirkko Italiassa. Sen sijaan ortodoksiset seurakunnat Roomassa käyttävät juliaanista kalenteria, jonka mukaan pääsiäinen sijoittuu huomattavasti gregoriaanista käytäntöä myöhäisemmäksi. Minulle jäi siis kaksi vaihtoehtoa, joko viettää pääsiäistä ekumeenisesti katoliseen palvelukseen osallistuen, tai odottaa toukokuuhun viettääkseni juhlaa ortodoksikirkossa.

Onneksi tarjoutui mahdollisuus kompromissiin, sillä joissakin Rooman kirkoissa liturgia toimitetaan bysanttilaisen rituaalin mukaisesti. Yksi näistä kirkoista on *Santa Maria in Cosmedin* Piazza Bocca della Veritalla. Se on yksi Rooman suosituimpia matkailukohteita, sillä sen porttiikissa sijaitsee kuuluisa ”totuuden suu”, *Bocca della Verità*, joka on antiikin aikainen (teatteri)maskin muotoiseksi veistetty lähteen tai viemärin kansi, joka asetettiin kirkon porttiin vuonna 1632. Tarinan mukaan veistos puraisee kätesi poikki, mikäli asetettuasi kätesi sen suuhun kerrot valheen. Ensimmäisen kerran *Santa Maria in Cosmedin* rakennettiin oletettavasti 500-luvulla Rooman kreikkalaiskatolista seurakuntaa varten. Vuonna 782 kirkko rakennettiin uudestaan paavi Hadrianus I:n käskystä. Nykyisen muotonsa kirkko sai 800- ja 1100-luvuilla. Kellotornin siro rakenne antaa kirkolle epätavallisen, mutta esteettisesti harmonisen leiman. 1700-luvulla kirkon fasadi rakennettiin barokkityyliseksi, mutta keskiaikainen ulkoasu palautettiin 1900-luvun alussa. Kirkon sisäosien koristelu on Cosmati-veljesten käsialaa 1200-luvulta. Heidät tunnetaan nk. kosmaatti-lattiasta, jollainen on myös *Santa Maria in Cosmedin*issa. Sen materiaalina käytettiin antiikin aikaisista rakennuksista ja esineistä peräisin olevaa kiveä. Rakennusmateriaali koostuu paljolti antiikkisesta ”kierrätysmateriaalista”, joka antaa kirkon sisäosille luonnetta.

Alusta alkaen *Santa Maria in Cosmedin*illa on ollut vahva side kreikkalaiseen traditioon. Siihen viittaa jo kirkon nimikin, *Kosmidion*, jota käytettiin 700-luvulla. Nimi juontaa juurensa kreikan verbiin *kosmein*, ’koristaa’, ’kaunistaa’

joka viittaa kirkon rikkaaseen koristeluun. *Cosmedinista* käytetään myös nimeä *Santa Maria in Schola Graeca*, Pyhän Neitsyen kirkko kreikkalaiselle seurakunnalle. Kreikkalaisia kauppiaita ja heidän perheitään kuuluikin seurakuntaan. Ikonoklasmin aikana karkotetut saivat turvapaikan *Cosmedinista*. Kerrotaan, että kirkossa sijaitseva Pyhän Neitsyen ikoni olisi tuotu Konstantinopolista kreikkalaisten munkkien paetessa kaupungista ikonoklastista hävitystä. Keskiajalla *Cosmedinissa* myös palveli kreikkalaisia munkkiveljiä. *Santa Maria in Cosmedinin* perinteinen asema kreikkalaisten kirkkona on havaittavissa nykypäivänäkin. Kirkossa toimittaa jumalanpalvelukset melkiittiseurakunta.

Melkiitit ovat paavin tunnustavia katolisia, jotka seuraavat *Suurta Bysanttilaista Traditiota* läntisen tradition sijaan. He tunnustavat tasavertaisina Lännen patriarkkaa ja Antiokian patriarkkaa. Melkiitit itse käyttävät termiä Antiokian kirkko. Kyseessä ei siis ole ortodoksinen seurakunta, vaan nk. uniaattikirkko. Melkiittikirkon juuret ovat Lähi-idässä Syyrian ja Libanonin alueella, mutta seurakunta on leviittänyt laajalti ympäri maailmaa. Seurakuntia johtaa Antiokian patriarkaatti, joka jakautuu Antiokian, Aleksandrian ja Jerusalemin piispanistuiimiin. Melkiittikirkko seuraa bysanttilaista traditiota niin teologisissa kuin hengellisissäkin kysymyksissä, myös liturgia toimitetaan sen mukaisesti.

Kreikkalaiskatolisen melkiittikirkon noudattamassa bysanttilaisessa traditiossa on havaittavissa jatkumo jopa kauempaa kuin Bysantista – nimittäin antiikin Roomasta. Jo arkaaisella ajalla (7./6. vs. eKr.) Rooma oli tunnettu avoimena kaupunkina. Erilaisia kulttuurisia vaikutteita ei lokeroitu etnisesti, vaan ne omaksuttiin luontevasti osaksi roomalaista traditiota. Näin tapahtui myös eri kulttien kohdalla – jumalatkin olivat tervetulleita Roomaan. Myöhemmin, Rooman kasvaessa suurvallaksi tilanne muuttui. Etnisyyttä alettiin korostaa roomalaisuuden vastakohtana. Sävy oli kuitenkin edelleen myönteinen, sillä hyväksymällä uusia kultteja sekä kulttuurisia vaikutteita Rooma saattoi edelleen pitää yllä avoimen kaupungin ideaansa. Monet roomalaisista kulteista olivat alkuperältään kreikkalaisia, olihan kulttuurinvaihtoa tapahtunut jo vuosisatojen ajan kreikkalaisen idän ja roomalaisen lännen välillä. Joidenkin kulttien yhteydessä käytettiin ilmaisua *Graecus ritus/Graeco ritu* (yks. abl.). Mitä tämä sitten merkitsi? *Ritus* oli 'tapa, tottumus tai käytäntö'. Se ei siis merkinnyt jumalanpalveluksen sisältöä, vaan tapaa (lat. *mos*, kr. *tropos/nomos*), jolla palvelus toteutettiin. Seppeleen käyttäminen oli ehdottoman kreikkalainen piirre. Yleensä kreikkalaiseksi mielletään myös uhrin suorittaminen paljain päin – roomalainen tapa oli suojata pää *togan* liepeellä uhraamisen aikana. *Graecus ritus* erosi ns. *peregrina sacra* -kulteista (esim. *Magna Mater* eli *Kybele*, *Aesculapius*), jotka olivat täysin vierasta alkuperää. Ne olivat sekä muodoltaan että sisällöltään eksoottisia ja erilaisia roomalaisiin kulteihin verrattuna. Näiden kulttien papitkin olivat ulkomaalaisia, joko todella tai fiktiivisesti. *Graecus ritus* oli siis tapa, jonka mukaan harjoitettiin muutoin täysin roomalaisia kulttimenoja. *Graecus*

ritus -kulttien joukkoon valittiin jumaluudet hyvin huolellisesti. Näin voitiin luoda vanhoille roomalaisille jumalille yhteys itään. Tämä oli tärkeää Rooman kansallisen itsetunnon noustessa, jolloin ”sivistyneeksi maailmaksi” miellettiin kreikkalainen itä. Myöhemmin tasavallan ajan lopulla ja keisariajan alussa merkitys hiipui – itä kuului jo alueellisesti Rooman valtakuntaan. *Graecus ritus* säilyi kuriositeettina, joka tarjosi tukea mm. myyttisen troijalaisen alkuperän teorialle, jonka roomalaiset Augustuksen ajalla halusivat kansakunnalle luoda (vrt. Vergilius, *Aeneis*). Rooman valtakunnan suora jatkumo oli Bysantti. Niinpä keskiajalla kertautui arkaaisen ajan Rooman ja klassisen ajan Kreikan välinen ero: sivistys ja oppineisuus oli keskittynyt itään, kun lännessä vielä kolkuteltiin jälkijunassa. Kulttuurivaikutteet kuitenkin levisivät puolin ja toisin, ja niin bysanttilainen traditio sai aseman katolisen kirkon piirissä kuten antiikin Kreikan kultit aikanaan Roomassa.

Saadakseni viettää pääsiäistä ”oikeaan aikaan” eli gregoriaanisen kalenterin mukaan, päätin osallistua melkiittiseurakunnan pääsiäisjumalanpalvelukseen. Katolinen kirkko, katolinen seurakunta, mutta palvelus *Graeco ritu*. Ja toden totta, se vaikutti ihmeen tutulta. Liturgia toimitettiin osaksi kreikaksi, osaksi italiaksi, osaksi arabiaksi. Italiankieliset osuudet ymmärsin vaivatta, mutta huolimatta vuosien kreikan opinnoista en olisi selvinnyt ilman messukirjaa kreikankielisistä osuuksista. Arabiaksi laulettu hymnit sen sijaan jäivät täysin käsittämättömiksi, mutta ne soivat kauniisti ja loivat omaa erityistä hohtoaan tilaisuudelle. Verratessani melkiittipalvelusta suomalaiseen, löysin joitakin yhteneväisyyksiä. Ehkä ne olivat liturgian tutut sanat. Vierauden tunnetta epäilemättä poisti myös se, että olen myös Kreikassa käynyt jumalanpalveluksessa. Olivatpa maakohdattaiset erot palveluksessa mitä hyvänsä, oli vaikutelmani melkiittien liturgiasta ehdottoman itäinen. Häivähdyks Bysanttia? Kenties. Mutta ainakin tunsin, että on todella pääsiäinen kuullessani sanat: *Christos anesti!* – *Alithos anesti!*

Graecus ritus -lähteenä: *Oriens et Occidens*. Luentosarja kreikkalaisen idän ja roomalaisen lännen välisestä kulttuurivuorovaikutuksesta antiikin ajalla. Prof. Mika Kajava, Institutum Romanum Finlandiae 15.2. – 13.5.2005.

Tietoa melkiittiseurakunnasta ja *Santa Maria in Cosmedin*-kirkosta mm:
www.mliles.com/melkite/
<http://roma/katolsk.no/mariacosmedin.htm>

Parva litteraria Byzantina

William Dalrymple:

From the Holy Mountain. A Journey in the Shadow of Byzantium.

Matkalla kristityssä Orientissa

Mika Hakkarainen

Kajoan poikkeuksellisesti Bysantin kirkollista perinnettä tangeeraavaan teemaan. Syynä tähän on banaalisti se, että olen paraikaa Egyptin Aleksandriassa ja majapaikkaamme Camp Gopaliin kertyneestä kirjastosta löytyi skotlantilaisen William Dalrymplen matkakirja *'From the Holy Mountain. A Journey in the Shadow of Byzantium'*.

Dalrymple matkasi 1990-luvun alkupuolella Istanbulista Turkin itäosiin, Syyriaan, Libanoniin, Israeliin ja edelleen Egyptiin. Perinteiseen matkakirjallisuuden genreen kuuluvan kertomuksen tekee erityisen mielenkiintoiseksi se, että Dalrymplen tekstillä ja reitillä on esikuvansa menneisyydessä. Kirjoittaja ei peittele omaa kristillistä näkökulmaansa, hän liikkuikin hartaana katolisena vain alueen kristillisissä piireissä ja hänen kirjoitustyyliinsä on tylyn suorapuheinen. Kirjasta huokuu tekijän emotionaalinen suhtautuminen alueeseen, joka oli aikoinaan kristinuskon kehityksen kannalta tärkeintä geopolitiittista maaperää, ja jossa kristittyjen asema on nykyään uhattu ja yhteisö pienenee jatkuvasti.

Dalrymplen taustateksti matkakuvaukselleen on muuten suhteellisen vähän tunnetun Ioannes Moskhoksen (k.619 Roomassa tai 634 Konstantinopolissa) teksti 500-luvun lopulta ns. *'Leimon'* tai *'Leimonarion'*, eli *'niitty'* joka rakentuu lyhyistä kertomuksista alueen kilvoittelijoista ja sen esikuvina ovat varhaisemmat *Anecdota Patrumit*. Moskhoksen teos on harvinainen lähde 500-luvun lopun Lähi-itään, juuri ennen arabi-invaasiota ja islamin levittäytymistä alueelle. Keskenäisyydestään huolimatta se oli säilyneiden käsikirjoitusten määrästä päätellen keskiajalla hyvin suosittu. Se myös käännettiin arabiaksi, latinaksi ja kirkkoslaaviksi. Moskhos rekisteröi kertomukseensa ajan ilmiöitä ja tapoja, joihin kuuluu myös ilmeisen viattomasti, mutta tunnontarkasti kuvattuna askeettisten päähenkilöiden emotionaalisten ja seksuaalisten viettien tukahduttaminen.

Moskhoksen reitti alkoi hänen luostaristaan Mar Theophiluksesta Beetlehemin läheltä ja hän vieraili matkallaan useimmissa keskeisissä suurkaupungeissa ja luostarikeskuksissa Vähässä-Aasiassa, Syyriassa, Palestiinassa ja Egyptissä. Hänet valittiin myöhemmin Jerusalemin patriarkaksi. Moskhos ilmeisesti kuoli persialaisvaltauksen jälkeen maanpaossa joko Roomassa 614 tai Kons-

tantinopolissa. Dalrymple seuraa hänen reittiään ja etsii matkan varrelta jälkiä Moskhoksen ajan maailmasta. Matka tosin alkaa Athos-vuorelta Kreikasta, vaikka siellä luostareita ei vielä 500-luvulla ollutkaan, koska Iviron-luostarin kirjastossa säilytetään varhaisinta *Leimon*-käsikirjoitusta. Katolisesta taustastaan huolimatta hänen onnistuu ylipuhua kirjastonhoitajamunkki igumenin poissaollessa päästämään hänet kirjastoon ja näkemään käsikirjoitus.

Joistakin asiakömmähdyksistä, välillä perusbrittiläisestä kirjoitus- ja suhtautumistyylistä ja reilusti vanhentuneesta käsityksestä bysanttilaisesta kulttuurista huolimatta – Bysantti on hänelle vähän kaikkea lähi-idässä antiikista islamin tulon saakka – tai juuri näiden piirteiden takia Dalrymplen matkakuvauus on kiehtovaa luettavaa. Kerronta liikkuu Athoksen munkkien itseriittoisesta ja paranoian täyttämästä maailmasta idän kristittyjen kohtaloon islamin ja arabinationalismin kourissa. Peribrittiläisen kuiva asiallisuus on sitten herkkua! Eräissäkin kohdissa Dalrymple paljastaa tiettävästi ainoan dokumentoidun naisen vie-railun pyhällä vuorella; 1857 hänen isoisotätinsä on viettänyt peräti kaksi kuukautta niemimaalla teltaillen.

Matkakertomus tuo esiin sen jännityksen, epävarmuuden ja epätoivon, joka vallitsee Turkin kurdialueilla ja syyt haetaan oikeasta suunnasta, nationalismiin herättämä osmanikoneisto ryhtyi etnisiin puhdistuksiin Vähässä-Aasiassa ennen ensimmäistä maailmansotaa. Turkin edelleen kiistämän armenialaisten kansanmurhan lisäksi Dalrymple kuvaa kylmästi syyrialaisen kristittyjen tukalaa asemaa ja välillä avointa syrjintää samoilla alueilla. Vainotut kurdit muuttuvat vainoajiksi suhteessa syyrialaisiin kristittyihin.

Syyriassa vallitseva uskontojen ja tunnustuksien välinen rauha saa Dalrymplenkin välillä hämmentymään. Sieltä saivat turvan osmannien ja myöhemmin Turkin viraomaisten ahdistamat kristityt. Matkan varrella tuodaan esiin hyvin mielenkiintoisia aspekteja islamin ja kristiuskon välisestä yhtäläisyyksistä samoin kuin näillä alueilla kummankin uskontokunnan piirissä säilyneitä varhaisemmista uskonnoista omaksuttuja uskomuksia, ja synkretismii yleensä. Syrjäseuduilla on edelleen voimissaan paljon tapoja, joita teologit kummallakaan puolella eivät hyväksyisi, fundamentalisteista puhumattakaan. Dalrymple kohtaa useassa paikassa erikosen ilmiön: muslimit ja kristityt rukoilevat yhdessä samassa pyhänä pitämässään paikassa sulassa sovussa.

Vaikka Dalrymplen asenne onkin avoimen kristillinen, sympatiat muuttuvat täysin kun matka jatkuu Libanoniin. Muutamaa vuotta aikaisemmin lakannut kymmenvuotinen sisällisota oli sananmukaisesti edelleen huolilla; ihmiset liikkivat aseistautuneina, syyrialaisia joukkoja oli joka puolella puhumattakaan Syyrian salaisen poliisin läsnäolosta. Dalrymple pureutuu sisällissodan taust-

toihin eikä peittele maroniittien osuutta väkivaltaisuuksien alkuun eikä julkaisuksiin niin palestiinalaisia kuin omiaankin kohtaan.

Uskonnonvapauden tyyssijana itseään mainostava Israel on kaikkea muuta kuin vapaa: fundamentalistijuutalaisten ja heitä hiljaisesti tukevan Israelin hallituksen toteuttama muslimien ja kristittyjen syrjintä saa paljon palstatilaa. Paikoin ei voi olla ajattelematta, että kaikkiin kristillisiin tunnustuksiin sisäänrakennettu antisemitismi kummittelisi tekijän takaraivossa, mutta Dalrymplen kertomukset saavat tukea muistakin lähteistä. Traagiseksi farssiksi muuttuu eräässä kylässä palestiinalaisten Dalrymplelle kertoma tarina siitä kuinka erään kylän asukkaiden ei auttanut muu kuin yrittää murhata israelilaisten asettama kylänvanhin, joka ajoi vain omia ja israelilaisten uudisasukkaiden etuja. Miehen päiviltä saaminen kesti kauan ja vaati useita ihmishenkiä mutta kun se lopulta seitsemännellä yrityksellä onnistui, ilolla ja riemulla ei ollut rajaa.

Israelista matka jatkuu näennäisen rauhalliseen Egyptiin. Sielläkin tosin uskontojen välinen jännite saa ikävän fyysisiä muotoja, varsinkin Ylä-Egyptin syrjäseuduilla. Lähes kymmenmiljoonainen kristitty väestö elää lähes surrealistisessa todellisuudessa nousevan islamilaisen fundamentalismin paineen alla, jota viranomaiset vähättelevät. Vaihtoehtoiksi jää joko muuttaa maasta jo miljoonan koptin esimerkkiä seuraten tai elää ikaikäisessä paremman huomisen toivossa.

William Dalrymple: *From the Holy Mountain. A Journey in the Shadow of Byzantium*. HarperCollins. London. 1997.

- kirjan lopussa on kiitettävän laaja tieteellinen bibliografia (mutta tietysti vain englanninkielinen) ja hyödyllinen sanasto,
- Moskhoksen tekstin editio: J.P. Migne, *Patrologia Graeca* 87:3, cols. 2851–3112 (+latinankielinen käännös)
- ransk. käännös M.–J. Rout de Journal, *Le pré spirituel*. Paris. 1946.
- ital. käännös R. Maisano, *Giovanni Mosco: il Prato*. Napoli. 1982.
- engl. käännös John Wortley, *John Moschos: The Spiritual Meadow*. Kalamazoo. 1992.

Symposium Byzantino-Nordicum

An international symposium of Byzantine studies, 7-11 May 2004, Tartu, Estonia

Jeanette Lindblom

Viime vuonna tuli Bysantin tutkimuksen seuralle kutsu osallistua ensimmäiseen Byzantino-Nordicum seminaariin, joka pidettiin toukokuussa 2004 Tartossa. Muiden hallituksen jäsenten ollessa muutoin varattuna tuohon aikaan lupauduin osallistujaksi, ja suhteellisen lyhyellä varoitusajalla matkustin siis Suomenlahden yli, ja vietin neljä aurinkoista kevätpäivää seminaarissa idyllisessä Tarton kaupungissa.

Ajatus oli tuoda yhteen pohjoismaisia ja balttialaisia bysantintutkijoita. Lopulta muista Baltian maista ei saapunut osallistujia ja ainoastaan Tarton yliopiston tutkijat edustivat tämän alueen intressejä. Yksi seminaarin alulle panijoista oli nykyisin Moskovassa toimiva prof. Michael Bibikov, joka on toiminut myös Tartossa opettajana. Pohjoismaita edusti prof. Jan Olof Rosenqvist Uppsalasta, Torstein Theodor Tollefsen Oslost, sekä prof. Karsten Fledelius ja Markus Bogisch, molemmat Kööpenhaminasta. Tarton yliopistoa edustivat opettajat Anne Lill ja prof. Kalle Kasemaa, sekä ryhmä nuoria tutkijoita kuten Ljudmila Dubjeva, Janika Päll, Kaarina Rein ja Ave Paesalu. Seminaari oli siis mukavan pieni. Esitysten aiheet vaihtelivat eri maiden Bysantin tutkimuksen esittelystä omaan tutkimukseen liittyviin presentaatioihin.

Torstai-iltana 7.5. seminaari avattiin Tarton yliopiston päärakennuksen hienossa senaattihuoneessa. Anne Lill avasi seminaarin puhumalla aiheesta "University of Tartu and Byzantine studies (19th century and the beginning of the 20th century)". Perjantai oli varsinainen seminaaripäivä, jolloin esitelmät pidettiin. Michael Bibikov puhui aiheesta "Byzantine sources for the history of Balticum and Scandinavia". Hän kertoi esimerkiksi että varangien komppania perustettiin Bysantissa viimeistään 980-luvulla ja että noin 80 henkilöä varangien joukosta on voitu identifoida: 26 henkilöllä jotka liittyvät varangeihin oli myös kreikkalaiset sukunimet, eli he olivat mitä luultavimmin helle-nisoituneita varangeja.

Jan Olof Rosenqvist puolestaan puhui aiheesta "Byzantine Trebizand: a provincial literary landscape". Hän kävi läpi Trebizonin liittyvää kirjallista tuotantoa ja kaupungin merkitystä bysanttilaisessa kirjallisuushistoriassa. Opimme esimerkiksi, että osa eepoksesta 'Diogenes Akritas' löytyi käsikirjoituksesta joka oli peräisin Trebizontista. Torstein Theodor Tollefsenin esitelmä "Maximus Confessor: philosopher or theologian?" liittyi hänen omaan tutkimukseensa, jonka mukaan Maximuksen hengellisen elämän kolme askelta ovat vita prac-

tica (käytännöllinen filosofia), vita contemplativa (luonnollinen filosofia) ja vita mystica (teologinen filosofia).

Karsten Fledelius puhui aiheesta “Church - State - Politics”. Hän sivusi normannien ‘propagandaa’ Bysanttia vastaan. Markus Bogischin esitelmässä “Architectural set-up and organisation of the late 5th - early 6th century pilgrimage sites at Qalat Seman and Resafa (North Syria)” puolestaan oli arkeologien näkökulma. Kalle Kasemaan esitelmän aiheena oli “Vom Übersetzen der patristischen Texte in Estnische”. Allekirjoittanut esitteli omassa osuudessaan lyhyesti suomalaista bysantinistiikkaa otsikolla “Byzantine studies in Finland”. Tämän jälkeen Ljudmila Dubjeva esitteli venäjäksi professori V. E. Revelin toimintaa Tarton yliopistossa vuosina 1913 – 1918. Janika Päll puhui aiheesta “Greek exercises as part of the University curriculum in the 17th century”. Tuolta kaudelta on säilynyt 86 kreikankielistä tekstiä, lähinnä onnittelutekstejä sekä runoja. Kreikankielisen opetuksen teema jatkui Kaarina Reinin esityksessä “Teaching Modern Greek at the University of Tartu” ja Ave Paesalu veti langat yhteen esittelemällä aiheen “Materials for Byzantine studies in Tartu”, todeten että varsinkin 1890-luvulta aina vuoteen 1918 asti oli kukoistava kausi Bysantin tukimukselle Tarton yliopistossa.

Yksi yleinen teema monissa esityksissä oli, että Bysantin tutkijoiden määrä Pohjoismaissa ja Baltian maissa tavallisesti on suhteellisen pieni. Yleistä on myös, että kiinnostus Bysanttia kohtaan on vain osa tutkimuskentästä, ja se liittyy tutkijan muuhun tutkimukseen, joko filologian, filosofian, teologian tai historian tutkimuksen puitteissa. Tämän takia yhteistyö ja kontaktit eri maitten tutkijoiden välillä tietenkin ovat toivottuja ja arvokkaita.

Lauantaiaamu oli omistettu keskusteluille yhteistyön jatkumisesta pohjoismaisella ja balttilaisella pohjalla. Konkreettisenä ehdotuksena oli järjestää samantapainen pohjoismais-balttilainen bysantinistiikan seminaari joka toinen vuosi. Toinen konkreettinen ehdotus oli ylläpitää näiden maiden tutkijoiden välistä kontaktiverkostoa. Aamuisen keskustelun jälkeen seurasi päiväretki Pühtitsan (Kuremäe) nunnaluostariin lähellä Eestin itärajaa sekä Kolkjan kylään Peipsi-järven rannalla, jossa vielä elelee venäläisiä vanhauskovaisia. Kylässä meille esiteltiin pieni kotiseutumuseo, ja luonas syötiin kylän ylläpitämässä kalaravintolassa. Sunnuntaina 10.5. seminaarin osaanottajille esiteltiin päätteeksi Tarton yliopisto ja yliopistomuseo mielenkiintoisine kokoelmineen.

Tämä ensimmäinen Pohjoismaiden ja Baltian maiden välinen yhteinen bysantinistiikan seminaari oli onnistunut. Osa seminaarin esitelmistä julkaistaan tämän vuoden aikana Tarton yliopiston julkaisussa. Toivottavasti idea jatkuvasta yhteistyöstä ja uusista seminaareista myös toteutuu!

Kaukainen rakkaus

Meri Päivärinne

Kaija Saariahon ooppera on jälleen ajankohtainen, sillä hiljattain ilmestyi tämän nykyoopperan ehdottoman merkkiteoksen esitys DVD-versiona, jossa on mukana myös pienet haastattelut tekijöistä. Teos liittyy Bysanttiin tapahtuma-aikansa ja -paikkansa puolesta, ja teemana kaukainen rakkaus on kaikille Bysantin ystäville läheinen – onhan Bysantti meille nykypäivän suomalaisille kaukana sekä ajallisesti että maantieteellisesti. Libreton on kirjoittanut Amin Maalouf ja suomentanut Jukka Havu.

Jaufré:

Elle est gracieuse et humble et vertueuse et douce,
Courageuse et timide, endurante et fragile,
Princesse à cœur de paysanne,
Paysanne à cœur de princesse,
D'une voix ardente elle chantera mes chansons...

Hän on viehkeä, nöyrä ja siveä ja suloinen,
Rohkea ja ujo, vahva ja herkkä,
Hän on prinsessa, sydämeltään maalaistyttö,
Maalaistyttö sydämeltään prinsessa,
Hehkuvin äänin hän laulaa laulujani...

Belle, sans l'arrogance de la beauté,
Noble, sans l'arrogance de la noblesse,
Pieuse, sans l'arrogance de la piété...

Kaunis vailla kauneuden julkeutta,
Ylväs vailla ylevyyden julkeutta,
Hurskas vailla hurskauden julkeutta...

Tällaisesta naisesta haaveilee Jaufré Rudel, Blayen ruhtinas ja trubaduuri. Ja tällainen nainen on oikeasti olemassa, vaikka ystävät eivät meinaa sitä uskoa: kotikonnuilla Lounais-Ranskassa kun samanlaisia ei oikein tahdo löytyä! Kaukana meren takana kuitenkin haaveilee tahollaan ihana Clémence, Tripolin kreivitär. Ehkä kaukana asuvasta kreivittärestä onkin helpompi ylläpitää haavekuvia, ja täydellinen kohde romanttisille tunteille idealisoituu entisestään välimatkan myötä.

Jaufré ja Clémence eivät tosin tietäisi toisistaan mitään ilman kahden maailman välillä kulkevan pyhiinvaeltajan meren yli toimittamia viestejä. Hänellä on hyvin merkittävä rooli tiedonvälittäjänä ja kummankin rakastavaisen tunteiden välittäjänä. Hän on jättänyt maansa ja kotinsa, jotta voisi nähdä Orientin ihmeet ja Pyhän Maan. Siispä tiedonjano on hänen toimintansa motiivina, ja tämän toiminnan kautta myös Jaufré ja Clémence löytävät toisensa.

Pyhiinvaeltaja:

...il fallait que je parte outremer
 Que j'aie contempler de mes yeux
 Ce que l'Orient renferme de plus
 étrange,
 Constantinople, Babylone, Antioche,
 Les océans de sable,
 Les rivières de braise,
 Les arbres qui pleurent des larmes
 d'encens,
 Les lions dans les montagnes
 d'Anatolis
 Et les demeures des Titans.
 (un temps).
 Et il fallait surtout surtout
 Que je coinnaisse la Terre Sainte.

...minun oli kuljettava meren
 toiselle puolen
 Lähdettävä näkemään omin silmin
 Idän salatut ihmeet,
 Konstantinopoli, Babylon, Antio-
 kia,
 Hiekkavaltameret,
 Hehkuvana virtaavat joet,
 Puut, jotka itkevät suitsuke-
 kyyneliä,
 Anatolian vuoriston leijonat
 Ja Titaanien asumukset.
 (hetki).
 Ja ennen kaikkea
 Minun oli nähtävä Pyhä Maa.

Ilman monipuolista tieteellistä tutkimusta sekä säilytys- ja arkistointityötä tietäisimme Bysantista yhtä vähän kuin Jaufré Clémencesta ilman pyhiinvaeltajan tuomia viestejä. Siten oma kaukainen rakkautemme tulee todeksi vain sen tutkimuksen kautta, jota tieteellinen yhteisö tuottaa. Mielestäni kuitenkin on tärkeä korostaa idealisoinnin sijaan mahdollisimman monipuolista ja siten totuudenmukaista kuvaa kiinnostuksemme kohteesta. Koska Jaufrén ainoa yhteys kauniiseen Clémenceen on pyhiinvaeltaja, jää myös hänen käsityksensä Tripolin kreivittärestä melko yksipuoliseksi. Kertomus täydellisestä naisesta onnistuu kuitenkin herättämään trubaduurin rakkauden niin vahvana, että hän ei enää halua elää ilman haavekuvaansa. Suhtaudummeko tieteessä samanlaisella kiihkeydellä omaan tutkimukseemme? Kokonaisen, monipuolisen kuvan kautta voimme tavoittaa jotain menneestä todellisuudesta, ja oppia arvostamaan tuota aikaa ja kulttuuria ottaen huomioon sen omat lähtökohdat. Tällaisen monipuolisuuden voimme saavuttaa yhteisönä, emme ehkä kuitenkaan yksilöinä. Todellinen hienous, kuten syvin rakkauskin löytynee kuitenkin kokonaisuuden hyväksymisestä, ja monipuolisesta, vastavuoroisesta suhteesta.

Clémence pohtii hänestä laulettuun serenadin sanomaa, ja päätyy kovin erilaiseen näkemykseen omasta jaloudestaan, kauneudestaan sekä luonteensa hyvyydestä. Toisaalta häntä kiehtoo tavata trubaduuri, joka voi tuntea niin vahvasti, vaikka he eivät ikinä ole edes nähneet toisiaan.

Clémence:

Si ce troubadour me connaissait,
m'aurait-il chantée avec tant de fer-
veur?

M'aurait-il chantée s'il avait pu
sonder mon âme?

Belle sans l'arrogance de la beauté,
lui a-t-on dit...

Belle?

Mais regardant sans cesse autour de
moi pour m'assurer qu'aucune autre
femme n'est plus belle!

Noble sans l'arrogance de la no-
blesse?

Mais je convoite à la fois les terres
d'Occident et les terres d'Orient,
comme si la Providence avait cette
dette envers moi!

Pieuse sans l'arrogance de la piété?

Mais je me pavane dans mes plus
beaux vêtements sur le chemin de
la messe, puis je m'agenouille dans
l'église, l'esprit vide!

Troubadour, je ne suis belle

Que dans le miroir de tes mots.

Jos tuo trubaduuri tuntisi minut,
laulaisiko hän minusta yhtä kiih-
keästi?

Olisiko hän laulanut minusta, jos
hän olisi voinut tutkia sieluani?

Kaunis vailla kauneuden julkeutta,
niin hänelle sanottiin...

Olenko kaunis?

Mutta katsonhan lakkaamatta
ympärilleni varmistuakseni että
kukaan toinen nainen ei ole kau-
niimpi!

Olenko minä ylevä vailla
ylevyyden julkeutta? Mutta
minähän tavoittelen sekä Lännen
että Idän maita ikään kuin Sal-
limus olisi ne minulle velkaa!

Olisinko hurskas vailla hurskau-
den julkeutta? Mutta pynttäydyn-
hän parhaimpiini matkallani mes-
suun ja sitten polvistun kirkossa,
mieli tyhjänä!

Trubaduuri, olen kaunis

Vain sanojesi peilissä.

Kaunis tarina voi auttaa meitä ymmärtämään ikiaikaisia ihmisyyden kysymyk-
siä. Kaukainen rakkaus on musiikillisesti todellinen mestariteos. Sen moni-
syiset, vanhasta perinteestä ammentavat harmoniat ilmentävät vahvasti syviä
tunteita ja henkilöiden sisäisiä ristiriitajakin. Kuoron rooli on lainattu antiikin
teatteriperinteestä. Lisäksi lavastuksen modernit ratkaisut ammentavat osaltaan
orientin ja oksidentin perinteisten arkkitehtonisten yksityiskohtien kirjosta. Teos
olisikin mielestäni kiinnostava kohde myös monipuolisemmalle tutkimukselle
antiikin teatteriperinteen perspektiivistä.

Dodoni - matkoja kulttuurinäkökäsille

Meri Päivärinne

Dodoni on pieni helsinkiläinen matkatoimisto, joka keskittyy kulttuurimatkoihin lähialueilla, Itä-Euroopassa sekä Välimeren alueella. Nimensä toimistolle on antanut yksi Kreikan vanhimmista oraakkeleista. Dodoni kertoi ennustuksensa pyhän tammen lehtien kahinalla, puron solinalla, kyyhkystern kujerruksella ja tuulen havinalla.

Ihanat naiset Dodonissa

Tea Vekkilä « Taustani ei ole mikään koulukirjaesimerkki yrittäjyydestä, vaan ennemminkin intohimoisessa suhtautumisessa itse toimintaan. Halusin nimenoimaan aloittaa kulttuurimatkojen järjestämisen, koska sellaisia ei ollut riittävästi saatavilla. Ajatus mielekkäästä työstä kannusti aloittamaan. Yrittäjänä voi kuitenkin itse vaikuttaa omaan ajankäyttöön ja työolot ovat juuri niin hyvät kuin miksi ne itse tekee.

Anna Rosa Lappalainen « Opiskelun jälkeen olin ollut muutaman vuoden töissä, ja tavallinen toimistotyö alkoi tulla liiankin tutuksi. Olin töissä pienessä yrityksessä ja halusin kokeilla omia siipiäni. Minua kiehtoi tietää millaista olisi päättää kaikesta itse ilman että tarvitsisi elää muiden päätösten varassa. Vaikka yrittäminen vaatii paljon töitä, minusta se silti maksaa vaivan.

Mikä on Dodonin toiminta-ajatus?

Tea: Huomasimme, että Suomesta puuttuu lähialueillemme, erityisesti Pietariin suuntautuvien kulttuurimatkojen järjestäjä. Halusimme olla matkanjärjestäjä sellaisille ihmisille, jotka haluavat matkustaessaan tutustua paikalliseen elämään ja kulttuuriin.

Kunkin maan kulttuurin syväluotaus ja yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa on meille tärkeää. Haluamme pitää osaltamme huolta myös kohdealueen taloudesta ja siitä, että käytämme paikallisia toimijoita, joten myös matkailijan kokemus muodostuu aidommaksi kuin kansainvälisten ketjujen kautta. Ideologiaamme liittyy myös sosiaalisen vastuun ottaminen: 1% liikevaihdosta annetaan Pietarin katulapsille.

Kuinka kulttuuripainotteisuus näkyy toiminnassa?

Tea: Koko toiminta lähti liikkeelle kulttuurimatkojen ajatuksesta. Ideologinen perusta oli lähtökohtana, ja liiketoiminta on kasvanut sen ympärille. Kulttuurimatkailusta ei ole tarvinnut tinkiä missään vaiheessa, koska kysyntää tällaisille

matkoille on ollut hyvin. Sivistys on ollut tärkeää myös oppaiden valinnassa, ja vaikkapa Pietarissa suuri osa oppaistamme onkin humanisteja. Tästä yhteistyöstä on ollut todella positiivisia kokemuksia. Haluamme tarjota tieteellistä ajattelua ja si-vistystä tavallisille matkailijoillekin – sivistyksen ei tarvitse olla vain yli-opiston seinien sisällä.

Anna Rosa: Suurin osa kohteistamme on kaupunkikohteita. Niissä on runsaasti mahdollisuuksia kulttuurielämyksiin, ja tietysti myös mahdollisuus rentoutua nautiskellen vaikkapa hyvästä ruoasta. Pyrimme vaikkapa Välimerellä tarjota myös sellaisia kohteita joita Suomessa muuten ei myydä ja kannustamme asiakkaitamme tutustumaan paikalliseen elämänmenoon. Kaikki matkamme ovat räätälöityjä ja kulttuuripainotuksen taso riippuu siten asiakkaan toiveista. Usein ryhmämatkat ovat hyvinkin voimakkaasti kulttuuripitoisen ohjelman rytmittämiä kun taas varsinkin pidemmillä lomamatkoilla etukäteen järjestetään ennemminkin lippuja esimerkiksi opperaan ja tietopaketteja spontaanin kulttuuriohjelman suunnitteluun.

Tea: Ajattelumme kulmakivet, kulttuuri ja eettiset arvot, ovat säilyneet toiminnassa, vaikka tahti onkin kiihtynyt jatkuvasti. Toiminta on laajentunut ja tulevaisuus näyttää kiireiseltä.

Mitä Dodoni voi tarjota erityisesti Bysantista kiinnostuneille?

Anna Rosa: Suosittelemme Bysantin ystäville esimerkiksi Palermon tuntumassa sijaitsevaa upeasti säilynyttä Monrealen bysanttilasta luostaria. Sisiliasta löytyy myös muita upeita Bysantin rakennuksia sekä ikiaikaista kulttuuria ja luontoa.

Barcelonan-tiimimme kuuluu humanisti Georgiamaria Tsatsaroni, joka on ateenalaisena itse kasvanut Bysantin vaikutuspiirissä. Hän osallistuu tarvittaessa Välimeren-matkojen suunnitteluun.

Olemme itse erittäin kiinnostuneita kulttuurista ja otamme vaikeatkin toiveet haasteina. Dodoni tekee räätälöityjä matkoja joten voimme tarjota kulttuuririnnäkkäisille lähes kaikkea toiveiden mukaan. Meille voi kertoa mitä haluaa, ja asiakas voi osallistua matkan suunnitteluun sen verran kuin itse haluaa – ja perillä nauttia olennaisesta.

Matkatoimisto Dodoni tarjoaa BTS:n jäsenille erikoistarjouksena teemamatkan Pietariin syksyllä 2005.

Lisätietoja Dodoni, Laivurinrinne 1, 00120 Helsinki p. (09) 692 7448, sales@dodoni.fi tai www.dodoni.fi.

Tervetuloa!

Bysantin päivä

7.10. 2005
klo 10-15

Tieteiden talo, sali 525
Kirkkokatu 6, Helsinki

Bysantin päivän teemana tänä vuonna Bysantin naiset,

pääpuhujana

Ioli Kalavrezou
Dumbarton Oaks Professor of Byzantine Art
Department of History of Art and Architecture
Harvard University

Esitelmien ja keskustelun jälkeen klo 15
Bysantin tutkimuksen seuran sääntömääräinen
vuosikokous

Bysantin tutkimuksen seura
Sällskapet för Bysantinsk Forskning

Tieteiden talo
Kirkkokatu 6
00170 Helsinki

Seuran johtokunta v. 2005

puheenjohtaja Matti Kotiranta
sihteeri Sanna-Ilaria Kittelä
varapuheenjohtaja Martti Leiwo
taloudenhoitaja Tuula Majurinen
Jeanette Lindblom
Anneli Luhtala
Mika Hakkarainen
Jukka Korpela

Seura pyrkii kokoamaan yhteen sekä Bysantin tutkimuksen piirissä tai sitä sivuavilla aloilla työskentelevät tutkijat että kaikki alasta kiinnostuneet.

Jäsenmaksu 13 € (opiskelijat 6 €) maksetaan seuran tilille
Nordea 157230-27391.

Yhteystiedot pyydetään jättämään joko postitse seuran postiosoitteeseen tai sähköisesti osoitteeseen bts@pro.tsv.fi.